

CEDMO Trends SK

6. vlna Očami Ipsosu:

Vnímanie dezinformačných naratívov na Slovensku

Espresso

OBSAH ZPRÁVY

- 1 Základné parametre
 - 1.1 Špecifikácia výskumu
- 2 Aktuálne trendy
- 3 Vnímané vystavenie dezinformáciám
- 4 Vnímanie dezinformačných naratívov
- 5 Vnímanie aktuálnej spoločenskej situácie

1 Základné parametre

Názov výskumu: CEDMO Trends

Termín hlavného zberu dát: 1. vlna: 31. 8. – 8. 9. 2023, 2. vlna: 22. 9. – 1. 10. 2023, 3. vlna: 13. 10. – 25. 10. 2023, 4. vlna: 10. 11. – 23. 11. 2023, 5. vlna: 8. 12. – 18. 12. 2023, 6. vlna: 12. 1. – 28. 1. 2024

Cieľová skupina: reprezentatívna populácia 16+

Spôsob výberu respondentov a respondentiek: kvótny výber

Nastavenie kvót: podľa Štatistického úradu SR

Sledované kvóty: pohlavie, vek, vzdelanie kraj, veľkosť miesta bydliska, používanie internetu

Metóda zberu: dopytovanie metódou CASI pomocou online panelu Populacia.sk a F2F dopytovania

Celková vzorka: 1. vlna: n = 2370, 2. vlna: n = 2106, 3. vlna: n = 2117, 4. vlna: n=1956, 5. vlna: n=2002, 6. vlna: n = 2012

1.1 Špecifikácia výskumu

Cieľom dlhodobého výskumu realizovaného na Slovensku je sledovať postoje a názory populácie k rôznym spoločenským témam, zameraných predovšetkým na dezinformácie a hoaxy, informačné poruchy, či hodnotenie demokracie na Slovensku. Dlhodobý výskum sa zameriava aj na mapovanie vývoja týchto trendov.

Zadáateľom výskumu medzinárodné multidisciplinárne výskumné pracovisko CEDMO (Central European Digital Media Observatory), ktoré vedie Karlova univerzita (ČR) a dodáateľom je spoločnosť IPSOS. Vedúci výskumného tímu za CEDMO je Václav Moravec, za výskumný tím IPSOS sa na projekte podieľajú Michal Kormaňák a Paula Ivanková.

Dotazník k výskumu bol navrhnutý zadáateľom a konzultovaný s dodáateľom, pričom jeho konečná verzia bola pripravená v spolupráci s dodáateľom.

Zber dát prebiehal elektronicky v kombinácii s osobným dopytovaním. Výber respondentov a respondentiek zabezpečila spoločnosť IPSOS prostredníctvom online panelu. Respondenti a respondentky boli regrutovaní/é na základe kvótného predpisu schváleného zadáateľom.

Publikácia vznikla s podporou

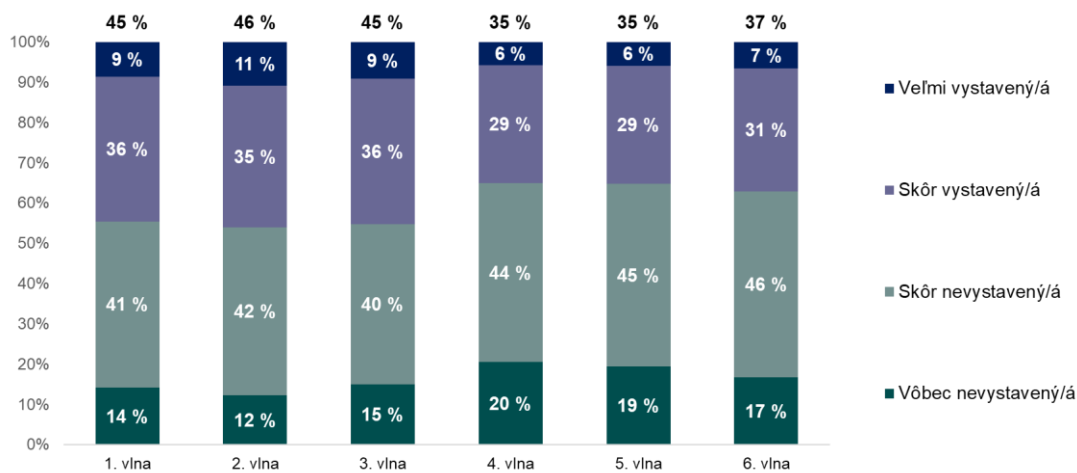
2 Aktuálne trendy

Posledný pol rok meraní ukázal, že výsledky sú vo viacerých oblastiach pomerne stabilné. Slovenská populácia dlhodobo vníma dezinformácie ako závažný spoločenský problém a bezpečnostnú hrozbu, voči ktorej je potrebné podniknúť určité kroky. Na druhej strane, väčšina ľudí deklaruje, že sa s dezinformáciami nestretáva. Z hľadiska dôveryhodnosti a povedomia o pravdivých a nepravdivých naratívoch sa však prejavili určité zmeny. Slovenky a Slovákov naďalej trápia problémy súvisiace najmä s ekonomickým stavom krajiny. Kľúčové zistenia sú nasledovné:

- 6 z 10 opýtaných nepocitujú, že by boli v uplynulom mesiaci vystavení zámerne šíreným nepravdivým správam.
- Väčšina populácie (71 %) však vníma šírenie dezinformácií na internete ako vážny problém a tento postoj ostáva v čase konštantný.
- Viac ako dve tretiny respondentov a respondentiek (69 %) si zároveň myslia, že šírenie dezinformácie môže mať negatívny dopad na bezpečnosť Slovenska.
- Pomerne jasný postoj zastáva populácia aj v prípade zásahu štátu proti dezinformačným médiám. S obmedzením týchto médií súhlasí až 72 % populácie.
- Povedomie, ale aj dôveryhodnosť pravdivých naratívov prudko klesá. Respondenti a respondentky v tejto vlne najviac dôverovali správe, že deficit štátneho rozpočtu Slovenska, sa vlani medziročne zvýšil takmer o 70 percent zhruba na 7,7 miliardy eur. 53 % opýtaných považovalo túto správu za dôveryhodnú.
- Pokles, avšak miernejší, je však možné pozorovať aj v prípade nepravdivých naratívov. Spomedzi nepravdivých naratívov najviac ľudí vnímalo ako dôveryhodnú správu o tom, že Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) a Európska únia uzavreli pandemickú zmluvu, ktorá zabezpečuje WHO v prípade pandémie právomoc vynútiť povinné očkovanie a povinné karantény (33 % ju považovalo za dôveryhodnú).

3 Vnímané vystavenie dezinformáciám

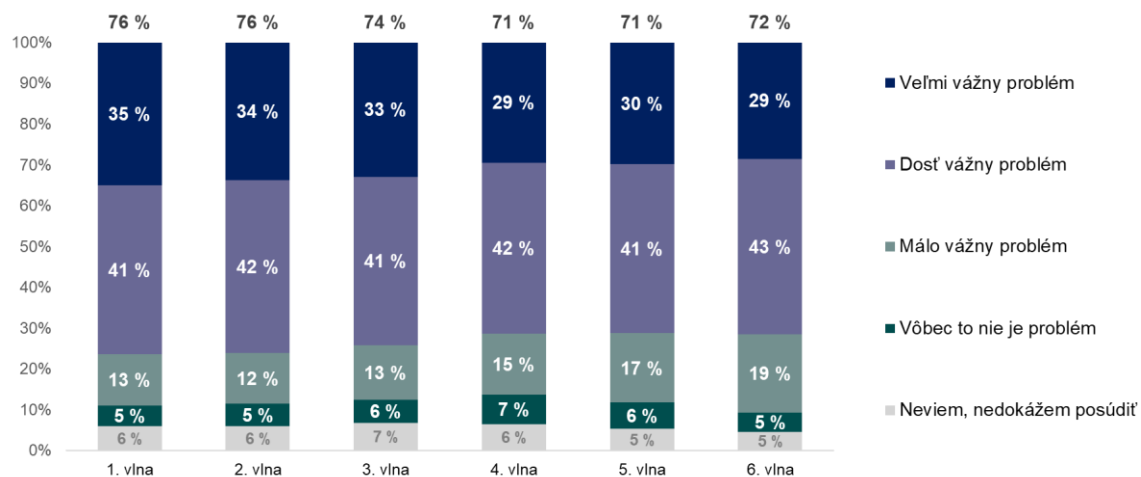
Podiel ľudí, ktorí pociťovali, že boli v uplynulom mesiaci vystavení zámerne šíreným dezinformáciám, alebo manipulatívnym správam sa od decembrovej vlny výrazne nezmenil. Vnímané vystavenie dezinformáciami sa v januári pohybovalo na úrovni 37 %, čo je len mierny nárast oproti 5. vlne (35 %). Vysokú úroveň vystavenie pociťovalo 7 % populácie (6 % v 5. vlne). Väčšina populácie však deklarovala, že sa necíti byť vystavovaná dezinformáciám (63 %). Začiatkom roka sa viac cítili byť vystavovaní dezinformáciám mladší ľudia vo veku 25 – 34 rokov (47 %). Dezinformácie sa aj v januári najviac šírili prostredníctvom sociálnych sietí, v tomto médiu ich aspoň raz denne zachytila pätina populácie.

Otázka: IP02. Do akej miery ste podľa vášho názoru boli vystavený/á účelovo šíreným nepravdivým alebo manipulatívnym informáciám (niekedy označovaným aj ako "dezinformácie") v médiách v uplynulom mesiaci?

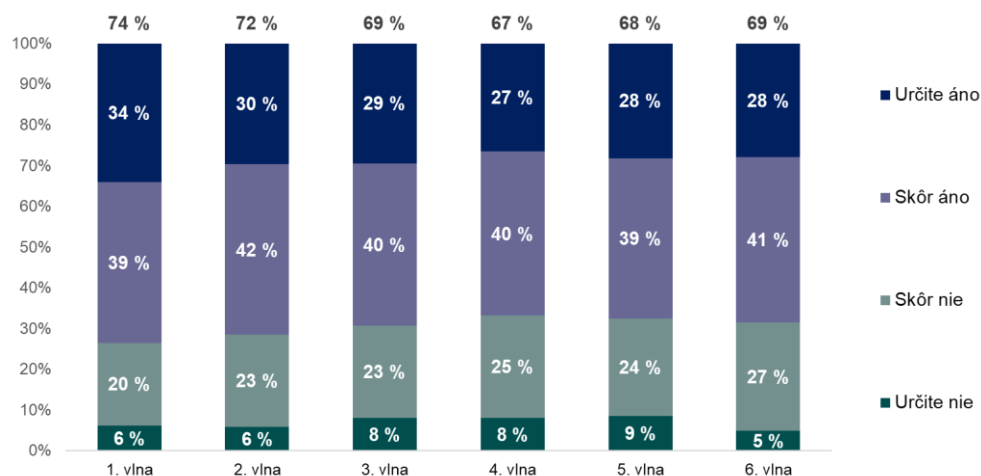
Šírenie dezinformácií vnímajú ako vážny problém takmer tri štvrtiny populácie (72 %). Za veľmi vážny problém dezinformácie považuje viac ako štvrtina populácie (29 %), pre 43 % sú dosť vážnym problémom. V porovnaní s predchádzajúcou vlnou je možné pozorovať len zanedbateľné rozdiely, preto výsledky z dlhodobého hľadiska môžeme považovať za konštantné. Z hľadiska socio-demografických ukazovateľov opäť platí, že ženy (75 %) a ľudia s vysokoškolským vzdelaním (77 %) hodnotia dezinformácie kritickejšie a častejšie ich považujú za problém pre spoločnosť. Rovnaký trend ako v predchádzajúcich vlnách je možné pozorovať aj v prípade politickej preferencie. Ľudia, ktorí v posledných parlamentných voľbách volili opozičné politické strany (PS, SaS, Slovensko, KDH) a stranu Demokrati, vnímajú dezinformácie častejšie ako problematické než voliči a voličky súčasných koalíčných strán. Zatiaľ čo 91 % voličov a voličiek strany Progresívne Slovensko považuje

dezinformácie za problematické, u voličov a voličiek a Smeru je to len 61 %. V prípade voličov a voličiek strany SNS je to ešte menej a to len 47 %. Na druhej strane, voliči a voličky strany Hlas sa svojimi názormi približujú celej populácii (72 %).

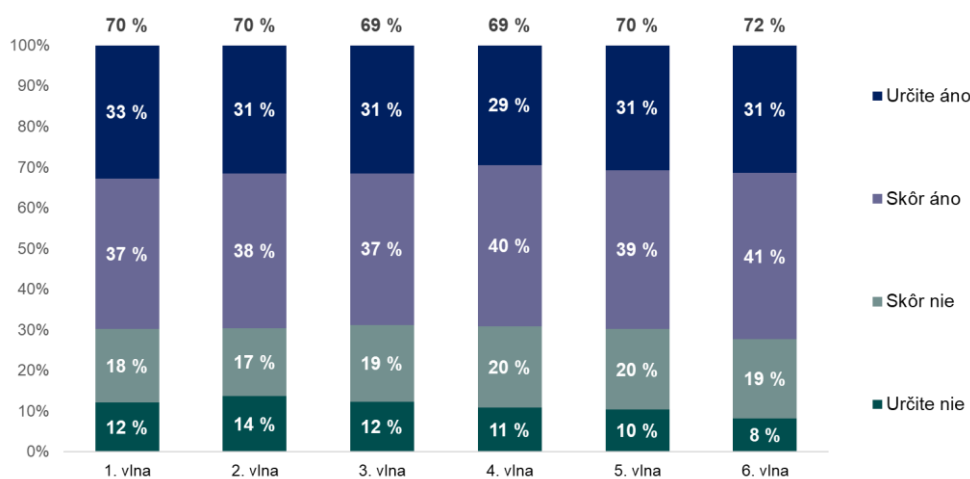

Otázka: IP04. Akým vážnym problémom je podľa Vás šírenie nepravdivých a manipulatívnych informácií (niekedy označovaných aj ako "dezinformácie") na internete?

V súvislosti ohrozením bezpečnosti Slovenska, populácia vníma dezinformácie takisto pomerne kriticky. Viac ako dve tretiny respondentov a respondentiek si stabilne myslia, že šírenie dezinformácií môže ohroziť bezpečnosť krajiny (69 %). Necelá tretina opýtaných má opačný názor a nepovažuje dezinformácie za bezpečnostnú hrozbu. V porovnaní s 5. vlnou poklesol podiel ľudí, ktorí zásadne odmietajú, že šírenie dezinformácií môže ohroziť bezpečnosť Slovenska (z 9 % na 5 %). Tento odmietavý postoj (určite nie + skôr nie) sa častejšie objavoval medzi mužmi (37 %), staršími ľuďmi nad 55 rokov (38 %), ale aj medzi voličmi a voličkami strán Smer, (45 %) Republika (43 %) a SNS (55%).

Postoje populácie ostávajú stabilné aj v prípade obmedzenia dezinformačných médií zo strany štátu. Väčšina populácie by s takýmto postupom štátu súhlasila (72 %). Takmer tretina vyjadrila silný súhlas (31 %), zvyšných 41 % sa priklonilo k odpovedi „skôr áno“. Aj v tomto prípade sa ukazuje, že s obmedzením dezinformačných médií menej často súhlasia muži (69 %) a starší ľudia nad 65 rokov (69 %), ako aj voliči a voličky koalíčných strán Smer (58 %) a SNS (45 %) a mimoparlamentných strán Republika (60 %) a Kotlebovci (47 %).

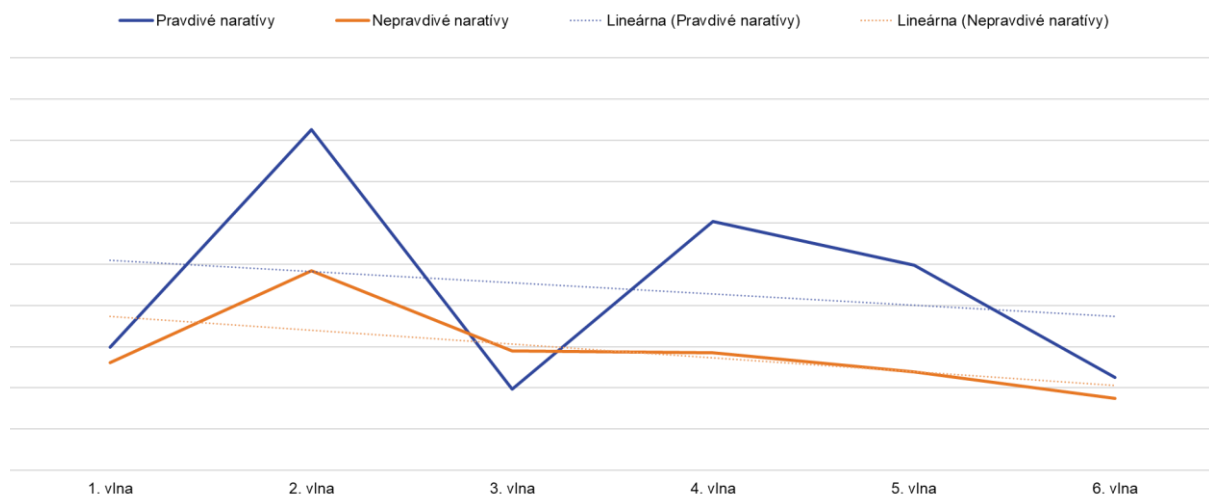
Otázka: IP06. Je podľa Vás správne, keď štát obmedzí alebo znemožní pôsobenie médií, ktoré šíria nepravdivé alebo manipulatívne informácie (niekedy označované aj ako "dezinformácie")?

4 Vnímanie dezinformačných naratívov

Väčšinu pravdivých naratívov v aktuálnej vlne populácia nezachytila, pričom v porovnaní s predchádzajúcimi vlnami od novembra kontinuálne klesá ich povedomie. Medzi opýtanými mala najvyšší zásah informácia o tom, že deficit štátneho rozpočtu Slovenska sa vlani medziročne zvýšil takmer o 70 percent zhruba na 7,7 miliardy eur. Túto správu zachytilo 53 % populácie. Väčšina populácie však ostatné pravdivé naratívy nezaznamenala.

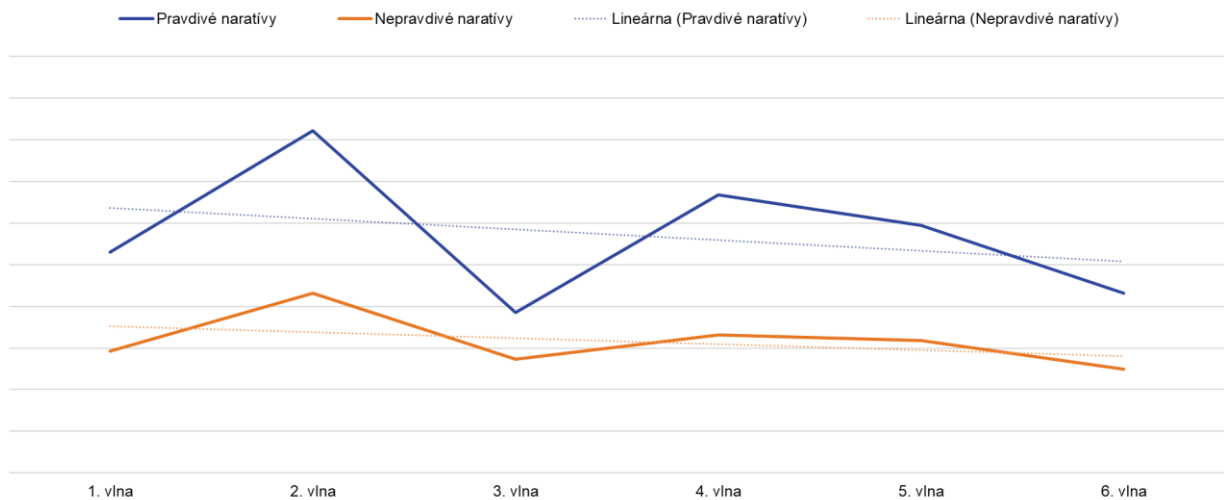
V prípade nepravdivých atribútov sa povedomie pohybuje na ešte nižšej úrovni a rovnako je možné pozorovať pokles, aj keď na miernejšej úrovni. Spomedzi nepravdivých správ najviac ľudí zachytilo informáciu, že kandidát na prezidenta Ivan Korčok má pas USA, teda je občanom Spojených štátov amerických a americkým

agentom (25 %). Naopak, minimum ľudí, len 10 %, zaznamenalo naratív o tom, že Ukrajina má bezplatne poskytnúť na dobu neurčitú 400 km štvorcových svojho územia v okolí Ternopol, Chmelnickij a Černovci na ukladanie toxického odpadu.

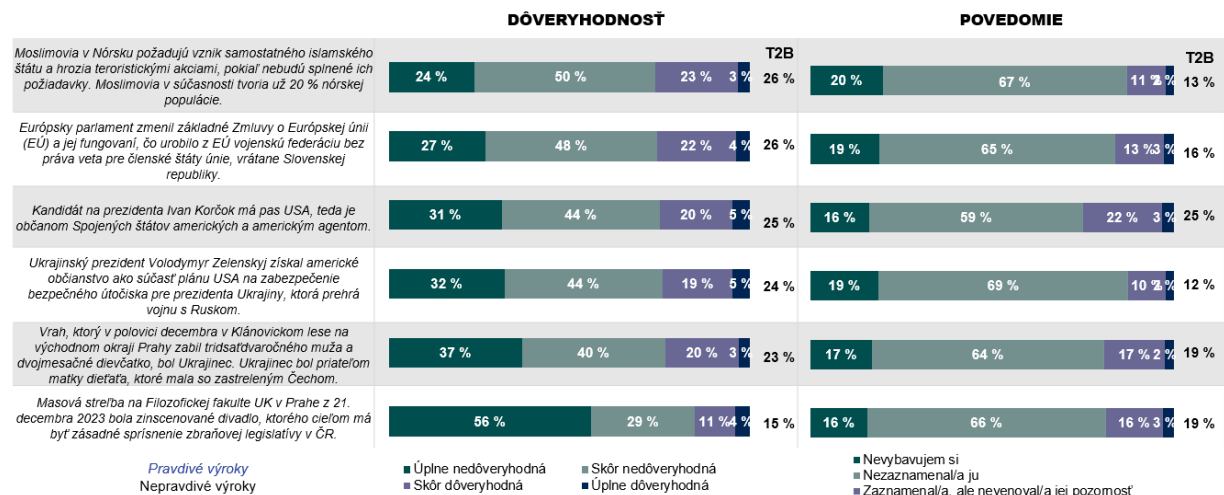
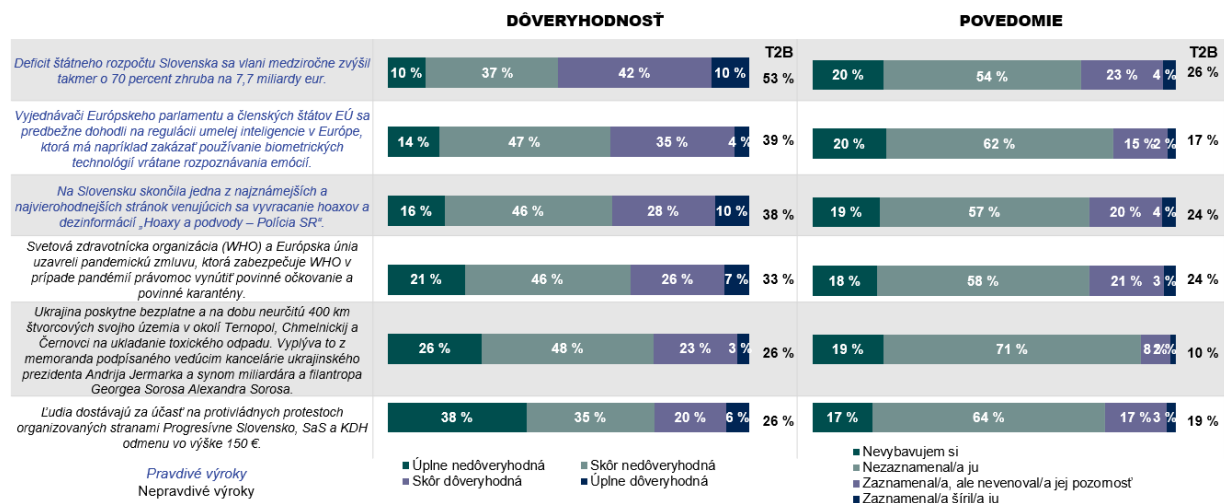

Otázka: DEZ01. Prosím uvedte, do akej miery ste zaznamenali, alebo nezaznamenali nasledujúce správy.

Okrem povedomia klesá aj ochota ľudí dôverovať predloženým naratívom. Ukazuje sa však, že ľudia, ktorí sledované správy zaznamenali, majú vo všeobecnosti vyššiu tendenciu ich považovať za dôveryhodné. Zároveň je tiež možné pozorovať, že voliči a voličky strán Smer, SNS, Republika a Kotlebovci častejšie než populácia dôverovali väčšine nepravdivých správ. Respondenti a respondentky v rámci celej populácie najviac dôverovali naratívu, ktorý dosiahol najvyššie povedomie, teda správe o štátnom deficite. Tejto pravdivej správe dôverovala viac ako polovica opýtaných (53 %). Medzi nepravdivými naratívami získala najvyššiu dôveryhodnosť správa o tom, že Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) a Európska únia uzavreli pandemickú zmluvu, ktorá zabezpečuje WHO v prípade pandémie právomoc vynútiť povinné očkovanie a povinné karantény. Túto správu považovala za dôveryhodnú tretina opýtaných (33 %).

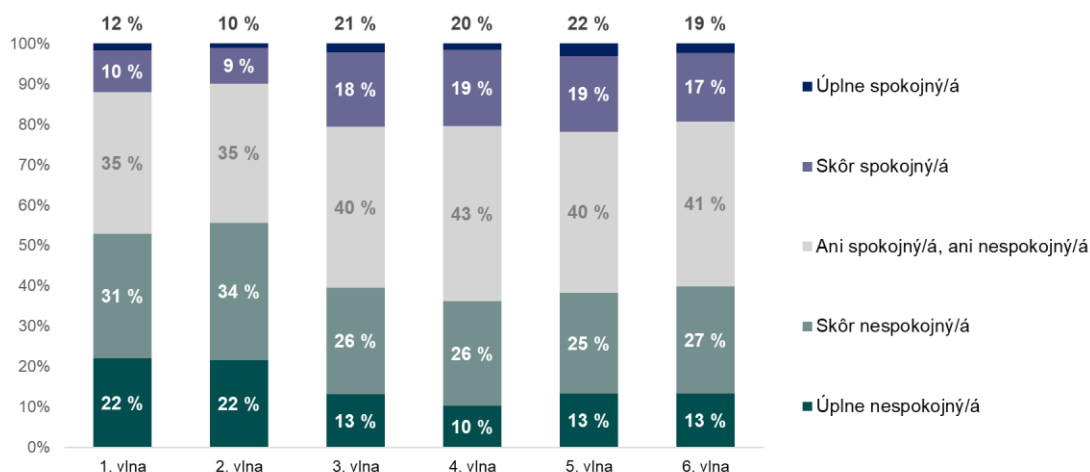
Otázka: DEZ02. Do akej miery považujete nasledujúce správy za nedôveryhodné, alebo naopak dôveryhodné?

Pozn.: T2B = súčet odpovedí „Úplne dôveryhodná“ a „Skôr dôveryhodná“ alebo „Zaznamenal/a som ju a ďalej som ju šírila“ a „Zaznamenal/a som ju a ďalej som jej nevenoval/a pozornosť“. Otázka: DEZ02. Do akej miery považujete nasledujúce správy za nedôveryhodné, alebo naopak dôveryhodné? DEZ01. Prosím uveďte, do akej miery ste zaznamenal/i, alebo nezaznamenal/i nasledujúce správy

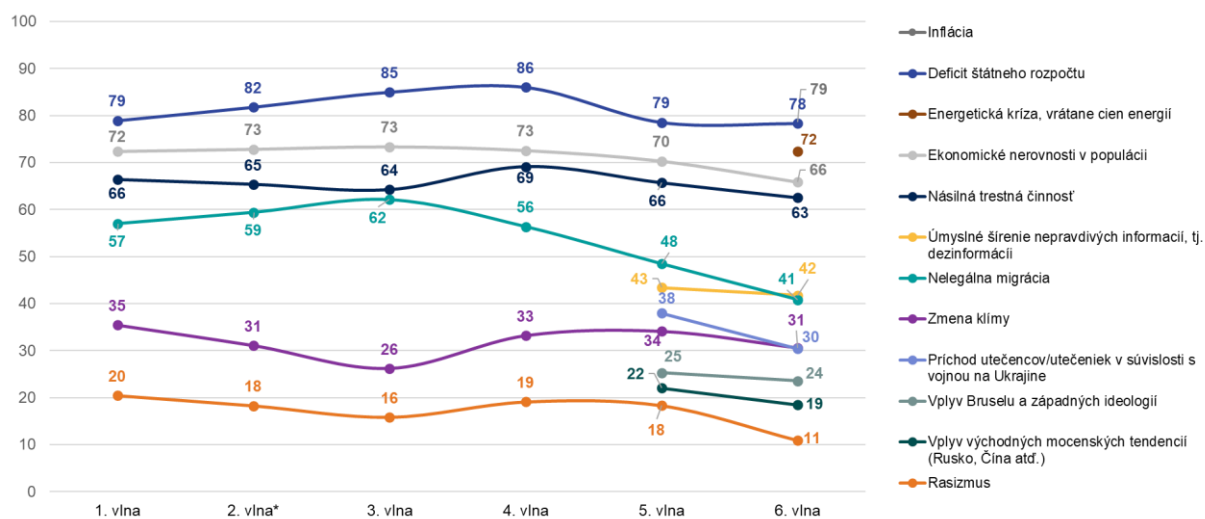
5 Vnímanie aktuálnej spoločenskej situácie

Aj spokojnosť s demokraciou sa udržiava na pomerne stabilných a nízkych hodnotách, v porovnaní s 5. vlnou ešte mierne poklesla. Vyššiu mieru spokojnosti (skôr spokojný/á + úplne spokojný/á) deklarovali častejšie muži (24 %), starší ľudia nad 65 rokov (26 %), ľudia so základným vzdelaním (25%), ale aj voliči a voličky súčasnej koalície (Smer - 32 %, Hlas – 25 %, SNS – 29 %). Naopak, mladí ľudia do 24 rokov, vysokoškolsky vzdelaní/é a voliči a voličky opozície sú častejšie nespokojní s fungovaním demokracie na Slovensku.

Otázka: DEM01. Ako ste spokojný/á s fungovaním demokracie v Slovenskej republike?

Slovenskú populáciu dlhodobo najviac trápi ekonomický stav krajiny, s ktorým súvisí najmä vývoj inflácie, deficit štátneho rozpočtu, či ceny energií. Zatiaľ čo inflácia rezonovala naprieč celou populáciou, energetickú krízu a s ňou súvisiace ceny energií častejšie vnímajú ako zásadný problém starší ľudia nad 55 rokov a voliči a voličky strany Smer. Obavy o deficit štátneho rozpočtu častejšie uvádzali ľudia, ktorí volili opozičné strany Progresívne Slovensko a SaS. Rasizmus, vplyv západných, alebo východných mocností naďalej patria k oblastiam, ktoré väčšina populácie nevníma v súčasnosti ako problematické (zásadný problém). V prípade vplyvu západu a Bruselu obavy častejšie prejavovali starší ľudia nad 55 rokov, ako aj voliči a voličky politických strán Smer, Republika, SNS, Kotlebovci a Aliancia, zatiaľ čo opačné vplyvy zo strany východných mocností viac rezonovali ako problematické medzi voličmi a voličkami opozície.

Pozn.: Index dôležitosti je vypočítaný pomocou vzorca $T2B - B2B$ ($T2B$ = zlučenie odpovedí „Zásadný problém“ a „Stredne veľký problém“; $B2B$ = zlučenie odpovedí „Malý problém“ a „Žiadny problém“) a môže sa pohybovať v rozpätí - 100 až + 100
 Otázka: PROBSR01. Do akej miery podľa Vás predstavujú nasledujúce oblasti problémy pre Slovensko?